

ПОТОЧНА СИТУАЦІЯ у сфері бронювання працівників підприємств (станом на кінець червня 2024 року)

Стан справ

На початку червня КМУ прийняв [постанову № 650 від 05.06.2024](#) «Деякі питання бронювання військовозобов'язаних під час воєнного стану, якою визначив а) порядок електронного бронювання - [Порядок бронювання військовозобов'язаних через Єдиний державний портал електронних послуг](#) та б) змінив порядок бронювання військовозобов'язаних - [нова редакція постанови КМУ № 76 від 27.01.2023](#).

В постанові також встановлювалося, що:

- бронювання за списками, поданими після 08.05.2024 здійснюється Міноборони та Мінекономіки;
- відстрочки, оформлені рішеннями Мінекономіки до 08.06.2024 є чинними протягом строку, на який надані;
- органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, працівники яких підлягають бронюванню, після прийняття на роботу, переміщення з одного структурного підрозділу до іншого або переведення на іншу посаду або роботу, звільнення, поновлення на роботі, тимчасового припинення/відновлення трудового договору не пізніше наступного дня подають Пенсійному фонду відповідні відомості через портал електронних послуг Пенсійного фонду в електронній формі;
- Мінцифра, Міноборони, Мінюст, Пенсійний фонд до 08.07.2024 мають забезпечити обмін інформацією між Єдиним державним порталом електронних послуг, Єдиним реєстром призовників, військовозобов'язаних та резервістів, ЄДРПОУ, Державним реєстром соціального страхування у режимі реального часу для оформлення бронювання військовозобов'язаних в електронній формі та реалізації інших функцій, зазначених в Порядку бронювання військовозобов'язаних через Єдиний державний портал електронних послуг.

Вже через два тижні після затвердження нової редакції постанови КМУ № 76 від 27.01.2023 [постановою КМУ № 723 від 18.06.2024](#) до неї були внесені зміни. Зокрема, вони полягали у наступному:

- в частині (пункт 2 постанови №76), де йдеться про чинність документів про бронювання, поданих до 08.06.2024, згадали ще й про підприємства, які мали мобілізаційні завдання, а також підприємства які не були критично важливим, однак виробляли товари, надавали послуги та виконували роботи для ЗСУ та інших військових формувань;
- в частині (пункт 1 Порядку бронювання), де наданий перелік суб'єктів, на які поширюється бронювання додали операторів протимінної діяльності всіх форм власності;
- уточнили строк дії відстрочки для працівників виконавчої служби;
- уточнили зміст обґрунтування для включення до списку підприємств, які є критично важливими для ЗСУ та інших військових формувань;
- додали операторів протимінної діяльності до переліку установ, які автоматично вважаються критично важливими.

З усіх цих новацій підприємств аграрного сектору стосується хіба що чинності бронювання до завершення виконання поточних мобілізаційних завдань та уточнення змісту обґрунтування для включення в список критично важливих підприємств (строк дії договору на поставку товарів, робіт і послуг для ЗСУ та інших військових формувань).

Новий порядок бронювання

Новим порядком бронювання передбачено для працівників:

- органів державної влади та місцевого самоврядування;
- підприємств, установ та організацій, критично важливих для забезпечення потреб ЗСУ та інших військових формувань;
- підприємств, установ та організацій, критично важливих для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період;
- міжнародних організацій, де Україна є членом.

Бронювання працівників підприємств, установ і організацій, яким встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), з 08.06.2024 скасовано.

Критерії та порядок визначення підприємств, установ та організацій, які є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення, а також критично важливими для забезпечення потреб ЗСУ, інших військових формувань визначаються постановою КМУ [№ 76 від 27.01.2023](#), яка була прийнята у новій редакції, введеною постановою [№ 650 від 05.06.2024](#).

Підприємства, установи та організації, критично важливі для забезпечення потреб ЗСУ та інших військових формувань (пункт 9 Критеріїв) це:

- 1) підприємства, установи та організації, які здійснюють виробництво товарів, виконання робіт і надання послуг на платній та/або безоплатній основі, включені до переліку, затвердженого Міноборони;
- 2) підприємства, установи та організації, які виконують роботи, надають послуги і включені до переліків затверджених центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво цими військовими формуваннями, СБУ;
- 3) юридичні особи приватного права, установчі документи яких визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах згідно закону “Про благодійну діяльність та благодійні організації”, які здійснюють виробництво/закупівлю товарів, виконання робіт і надання послуг, необхідних для забезпечення потреб ЗСУ, інших військових формувань, які включені до переліку, затвердженого Міноборони;
- 4) підприємства, установи та організації, що здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації зовнішніх пілотів (операторів) безпілотних роботизованих систем та зовнішніх екіпажів безпілотних роботизованих систем, радіоелектронної боротьби, тактичної медицини в інтересах сил безпеки та оборони України, критерії щодо яких визначені наказом Міноборони.

Підприємства, установи та організації, критично важливі для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період (пункт 2 Критеріїв) це підприємства, установи та організації, які:

- 1) протягом року сплачують податків на суму понад 1,5 млн. євро (десь 70 млн. грн.);
- 2) сума надходжень в іноземній валюті за рік перевищує 32 млн. євро (десь 48 млн. грн.);
- 3) мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави і включене до переліку, затвердженого постановою КМУ № 83 від 04.03.2015 (в основному підприємства ВПК);
- 4) мають важливе значення для галузі чи забезпечення потреб територіальної громади згідно критеріїв, встановлених органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами

державного управління, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, або обласною адміністрацією з урахуванням потреб територіальної громади;

5) не мають заборгованості із сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших соціальних фондів;

6) мали розмір середньої заробітної плати не менше розміру середньої заробітної плати у регіоні за IV квартал 2021 (згідно даних Держстату);

7) є резидентами у Дія Сіті (правовий та податковий простір для ІТ-компаній).

Автоматично критично важливими визнаються:

- дипломатичні та міжнародні організації відповідно до переліку МЗС;
- виконавці проектів міжнародної технічної допомоги згідно переліку Секретаріату КМУ;
- підприємства, установи та організації, які забезпечують діяльність Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, згідно з переліків органами управління;
- підприємства, установи та організації протезно-ортопедичної галузі згідно переліку Мінсоцполітики;
- підприємства, установи та організації, які виробляють товари, виконують роботи і надають послуги з розроблення, виготовлення, ремонту, модернізації та утилізації озброєння, військової і спеціальної техніки, боєприпасів, їх складових частин згідно переліку Мінстратегпрома.

Двом з означених вище критеріїв мають відповідати:

- підприємства, установи та організації:
 - паливно-енергетичного комплексу,
 - управителі багатоквартирних будинків,
 - казенні підприємства пробірною контролю та з експлуатації та комплексного обслуговування майна органів державної влади;
- підприємства, установи та організації державної та комунальної власності:
 - у сфері охорони здоров'я,
 - ветеринарної медицини,
 - освіти та науки,
 - культури,
 - фізичної культури і спорту,
 - соціального захисту;
- аудіовізуальні медіа, які здійснюють ефірне мовлення, наповнення якого складається переважно з інформаційних та/або інформаційно-аналітичних передач, або які залучені до системи оповіщення, та їх афілійовані особи,
- підприємства, установи та організації, які здійснюють міжнародні перевезення пасажирів та/або вантажів, перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування та/або вантажів, перевезення міським електричним транспортом.

Підприємства інших галузей мають відповідати **трьом** та більше вищезначеним критеріям.

Аграрний сектор не підпадає під категорії підприємств, які визнаються критичними автоматично або мають відповідати двом з семи критеріїв, визначених КМУ. Підприємства аграрного сектору мають відповідати **3 критеріям КМУ** (один з яких може бути встановленим Мінагрополітики).

Критерії для підприємств, установ та організацій в галузі сільського господарства встановлені Наказом Мінагрополітики № 223 від 21.02.2023 і передбачають те, що:

1) виконується одна з таких умов:

- підприємство здійснює оброблення угідь на площі понад 500 гектарів і інформація про це є в Державному аграрному реєстрі;
- підприємство має середню кількість працівників не менше 20 осіб і інформація про це підтверджується Податковим розрахунком згідно наказу Мінфіну № 113 від 02.03.2023;
- підприємство є постачальником насіння овочевих та/або польових культур по більш ніж 100 сортам рослин згідно Державного реєстру сортів рослин та має об'єми ввезення у 2023 році більше 30 млн грн.;
- підприємство перебуває під управлінням Мінагрополітики;

2) Підприємство провадить діяльність хоча б по одному з КВЕДів (зернові крім рису, бобові, насіння олійних культур; рису; овочі і баштанні культури, коренеплоди і бульбоплоди; цукрова тростина; інші однорічні і дворічні культури; виноград; зерняткові і кісточкові фрукти; ягоди, горіхи, інші фрукти; олійні плоди; пряні, ароматичні і лікарські культури; інші багаторічні культури; відтворення рослин; розведення великої рогатої худоби молочних порід; іншої великої рогатої худоби та буйволів; коней та інших тварин родини конячих; овець і кіз; свиней; свійської птиці; інших тварин; змішане сільське господарство; допоміжна діяльність у рослинництві; допоміжна діяльність у тваринництві; післяурожайна діяльність; оброблення насіння для відтворення; діяльність посередників у торгівлі сільськогосподарською сировиною, живими тваринами, текстильною сировиною та напівфабрикатами; оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин; виробництво та/або постачання ЗЗР (пестицидів), насіння та/або садивного матеріалу, ветеринарних препаратів, добрив, сільськогосподарської техніки, устаткування, обладнання і запасних частин до них, основним видом діяльності яких є виробництво добрив і азотних сполук; виробництво пестицидів та іншої агрохімічної продукції; виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів (щодо ветеринарних препаратів); виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства; діяльність посередників у торгівлі машинами, промисловим устаткуванням, суднами та літаками; оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням; оптова торгівля хімічними продуктами; надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування; виробничо-технологічні процеси з приймання, очищення, сушіння, зберігання, переробки зерна, олійних та зернобобових культур, продуктів їх доробки: виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах; складське господарство; виробництво та реалізацію харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів: виробництво м'яса; виробництво м'яса свійської птиці; м'ясних продуктів; олії та тваринних жирів; маргарину і подібних харчових жирів; молока, масла та сиру; морозива; продуктів борошномельно-круп'яної промисловості; крохмалів і крохмальних продуктів; хліба та хлібобулочних виробів; борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання; сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання; макаронних виробів і подібних борошняних виробів; цукру; какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів; чаю та кави; прянощів і приправ; готової їжі та страв; дитячого харчування та дієтичних харчових продуктів; інших харчових продуктів, не віднесених до інших угруповань; перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків; картоплі; виробництво фруктових і овочевих соків; інше перероблення та консервування фруктів і овочів; дистиляція, ректифікація та змішування алкогольних напоїв; виробництво виноградних вин; сидру та інших плодово-ягідних вин; інших недистильованих напоїв із зброджуваних продуктів; пива; солоду; безалкогольних напоїв; виробництво мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки; тютюнових виробів; машин і устаткування для виготовлення харчових продуктів і напоїв, перероблення тютюну; рибогосподарська діяльність: морське рибальство та аквакультура; прісноводне рибальство та аквакультура; науково-технічна діяльність

щодо створення умов для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва і рівня продовольчої безпеки України: технічні випробування та дослідження; дослідження й експериментальні розробки у сфері біотехнологій; інших природничих і технічних наук; суспільних і гуманітарних наук; регулювання та сприяння ефективному веденню економічної діяльності: надання часткових гарантій за кредитними зобов'язаннями суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять діяльність у галузі сільського господарства, надання інших фінансових послуг (крім страхування та пенсійного забезпечення).

Наявні можливості бронювання для сільгоспідприємств

Підприємство, яке виробляє сільськогосподарську продукцію, вже сьогодні потенційно може бути включене до переліків критично важливих підприємств:

- 1) Мінагрополітики, як підприємство, що має важливе значення для галузі національної економіки;
- 2) Міноборони, СБУ та інших центральних органів виконавчої влади, які здійснюють керівництво військовими формуваннями як підприємство, яке здійснює виробництво товарів, виконання робіт і надання послуг на платній основі (у тому числі безоплатній основі для Міноборони);
- 3) обласної військової адміністрації як підприємство, що має важливе значення для забезпечення потреб територіальної громади.

Для того, щоб потрапити в перелік Мінагрополітики, підприємство має відповідати одному з критеріїв Мінагрополітики і двом критеріям КМУ.

Критерії Мінагрополітики є досить м'якими. Оскільки до пункту 2 включені всі можливі як прямі, так і дотичні КВЕДи, критерієм включення до переліку критичних підприємств, установ та організацій в галузі сільського господарства в загальному випадку є виконання будь-якого одного з критеріїв, зазначених в пункті 1 (або оброблення більше 500 га, або не менше 20 працівників). Критерії обладміністрацій можуть містити навіть ще більш сприятливі умови щодо площі оброблюваних угідь та кількості зайнятих. Двома іншими критеріями, які вимагаються від сільгоспвиробників, можуть бути відсутність заборгованості із сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших соціальних фондів та середня зарплата не менше розміру середньої заробітної плати у регіоні за IV квартал 2021 (згідно даних Держстату). Критерії сплати податків понад 1,5 млн. євро та надходжень валюти 32 млн. євро можуть виконати хіба що агрохолдинги. Статус підприємства, критично важливого для галузі (Мінагрополітики) або територіальної громади (обладміністрація), потрібно підтверджувати не рідше 1 разу на рік.

Однак більш привабливою альтернативою може бути включення підприємства до переліку Міноборони або інших центральних органів виконавчої влади, що здійснюють керівництво цими військовими формуваннями або СБУ. У цьому випадку ніяких додаткових вимог не вимагається, тобто критерії для складання переліків цих органів влади не існує. Потрапити до переліків зазначених органів влади підприємство може у разі, якщо має підтвердні документи про постачання продуктів харчування (перелік затверджений наказом Міноборони [№ 591 від 15.11.2019](#)).

Звернення до органів влади щодо включення підприємства до переліків надсилаються до органів влади індивідуально. Процедури та переліки супровідних документів зазначені в [Критеріях та порядку](#): Мінагрополітики, обладміністрації – пункт 5, Міноборони, інші профільні військові органи – пункт 13.

Принципове рішення

Органи державної влади України, як правило і у тому числі під час війни, працюють на операційному рівні. Як правило, вони реагують на поточну ситуацію без врахування стратегічних цілей, у тому числі таких як максимальне збереження національного економічного потенціалу, експортно спроможних секторів економіки, аграрного сектору як гаранта продовольчої безпеки України та світу. ГС АСУ свого часу проаналізував ситуацію в аналітичному матеріалі [«Аграрний сектор за часів війни: оцінка поточної ситуації та рекомендації щодо скорочення втрат»](#). Зокрема йшлося про те, що мобілізація працівників знижує можливість підприємства експлуатувати наявні активи та відновлювати їх у разі пошкодження або руйнації. Однак піднята проблема до сих пір лишається не тільки невирішеною, а навіть й непрокомунікованою. Органи влади продовжують працювати «в режимі гучномовця», доводячи до суспільства власне бачення ситуації та шляхів вирішення проблем, яке нерідко виявляються геть відірваним від життя.

Для збереження аграрного сектору як експортно спроможної галузі національної економіки та з огляду на його значення для забезпечення продовольчої безпеки України та інших країн світу пропонується уточнити умови бронювання працівників на рівні законодавчо-нормативних документів органів державної влади:

Наказ Мінагрополітики. Умови бронювання, які нині діють в аграрному секторі, є сприятливими для великих господарств, досить проблематичними для середніх і просто вбивчими для фермерів. Для нормалізації ситуації потрібно на рівні наказу Мінагрополітики встановити дієві критерії бронювання працівників підприємств аграрного сектору, відштовхуючись від потреб та параметрів ведення сільськогосподарського виробництва.

Зокрема, параметри щодо бронювання працівників на основі їх фаху та кваліфікації, які забезпечують сталість сільськогосподарського виробництва можуть бути такими:

	<i>Фах/Кваліфікація</i>	<i>Кількість, штатні одиниці</i>
1	Тракторист/Комбайнер	3 на 1000 га
2	Інженер по експлуатації МТП	1 на 1000 га
3	Агроном-технолог	1 на 500 га
4	Водій автопарку	1 на 500 га
5	Оператор елеваторного обладнання	1 на 3000 тон зерна
6	Інженер-електрик	1 на 150 кВт потужностей
7	Оператор тваринницького обладнання	1 на 200 голів ВРХ 1 на 300 голів свиней
8	Зооветспеціаліст	1 на 300 голів ВРХ 1 на 500 голів свиней
9	ІТ фахівець	1 на 3000 га
10	Оператор по обслуговуванню котельні	2 на котельню
11	Водій ДСНС відомчого підпорядкування	2 на 1 автомобіль

Для уточнення параметрів бронювання працівників на основі їх фаху та кваліфікації просимо надати інформацію через [Гугл-таблицю тут](#).

Після уточнення параметрів бронювання працівників на основі їх фаху до Критеріїв з визначення підприємств, установ та організацій, які мають важливе значення для національної економіки в галузі сільського господарства в особливий період, затверджених наказом Мінагрополітики [№ 223 від 21.02.2023](#) будуть внесені відповідні зміни.

Постанова КМУ. Сільгосп підприємствам сьогодні доволі складно виконати третій критерій КМУ для бронювання працівників підприємств. З огляду на значення аграрного сектору цією метою пропонується внести зміни до Критеріїв та порядку визначення підприємств, установ та організацій, які є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, а також критично важливими для забезпечення потреб Збройних Сил, інших військових формувань, які затверджені постановою КМУ [№ 76 від 27.01.2023.](#)

Рекомендації

1) Підприємства мають з'ясувати чи можуть вони вже сьогодні потрапити до переліків на бронювання і подати звернення про це до:

- Мінагрополітики, якщо підприємство не має заборгованості із сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших соціальних фондів і середня зарплата не менше розміру середньої заробітної плати у регіоні за IV квартал 2021 або сплатило податків понад 1,5 млн. євро або отримало валюти 32 млн. євро;
- Міноборони, СБУ та інших центральних органів виконавчої влади, які здійснюють керівництво військовими формуваннями, якщо підприємство виробляло товари, виконувало роботи чи надавало послуги на платній основі (або безоплатній основі для Міноборони) і мають про це підтвердні документи (фактично це аналог мобілізаційного завдання);
- обласної військової адміністрації як підприємство, що відповідає встановленим нею критеріїв.

2) Уточнити вимоги підприємств-членів ГС АСУ через Гугл-форму та інші засоби оперативної комунікації і звернутися від ГС АСУ з листами до відповідних органів державної влади з пропозиціями щодо внесення змін до законодавчо-нормативної бази:

- до критеріїв бронювання, затвердженими відповідними військовими обладміністраціями;
- до критеріїв бронювання, затверджених Мінагрополітики;
- до критеріїв бронювання, затверджених КМУ.